

સંતસંગ બાલપાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

ભગવાને વરદાન આપ્યું

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

હાલા બાલમિત્રો ! તમે એવું ક્યારે પણ વિચાર્યું છે ખરું ! કે ભગવાન વરદાન માંગવાનું કહે તો શું માંગવું ! તો ચાલો આજે આપણે વરદાન માંગવાની વાત કરીએ.

વાત એમ છે, સ્વામિનારાયણ ભગવાને સારંગપુરમાં પુષ્પદોલોત્સવ કર્યો. એ પ્રસંગે રંગોત્સવ પૂર્ણ કરી મહાપ્રભુ બધા સંતો અને ભક્તો સાથે નદીએ સ્નાન કરવા પધાર્યા. સ્નાન કરી આવીને મોટી સભા થઈ. એ સભામાં સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે - “આજે તો બહુ આનંદ થયો. અમે ખૂબ રાજી થયા છીએ તો વરદાન માગો.” શ્રીજી મહારાજ કહે છે, બહેનો ! પહેલાં તમે માંગો. બહેનો બે વિભાગમાં બેઠેલાં. એમાં એક વિભાગ હતો ગુર્જરિયા એટલે કે ગુજરાતમાંથી આવેલાં બહેનો અને એક ભાગમાં પાંચાલિકા એટલે કે સૌરાષ્ટ્રના પશ્ચિમ પંચાળના બહેનો. શ્રીજી મહારાજ કહે છે, “બોલો, જેને જોઈએ તે વરદાન માંગો.” એમાં સૌરાષ્ટ્રના બહેનોએ તો રૂપિયા માંગ્યા. રૂપિયા માંગવા પાછળ સારો ઈરાદો હશે કે જો રૂપિયા મળે તો મહારાજ તમારી, સત્સંગની સેવા કરીએ. એટલે રૂપિયા માંગ્યા. પછી વારો આવ્યો ગુજરાતની બહેનોનો. બહેનો કહે છે, “મહારાજ ! આ જગત આખું દુઃખી થાય છે. એનું કારણ તમારી માયામાં બંધાયેલા છે. જગત આખું તમારી માયામાં લપેટાયેલું છે. માટે દુઃખી થાય છે. ગુજરાતની બહેનો આજે વરદાન માંગે છે. જેનું સત્સંગિભૂષણમાં વર્ણન છે. એવું જ વર્ણન નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ ભક્તચિંતામણીમાં કર્યું છે. “મહાબળવંત માયા તમારી, જેણે આવરિયાં નરનારી,

એવું વરદાન દીજિયે આપે, એહ માયા અમને ન વ્યાપે. વળી તમારે વિષે જીવન, નાવે મનુષ્ય બુદ્ધિ કોઈ દન, જે જે લીલા કરો તમે લાલ, તેને સમજુ અલૌકિક ખ્યાલ.” હે મહારાજ ! જગતભરને પરેશાન કરતી જે તમારી માયા તે અમને તમારી ભક્તિમાં, સત્સંગમાં વિદ્યન ન કરે. એવી કૃપા કરજો. અમારે એ વરદાન જોઈએ છીએ. તમારા વિષે ક્યારે પણ મનુષ્ય બુદ્ધિ ન આવે, તમે જે જે લીલાઓ કરો એ અલૌકિક છે, દિવ્ય છે. ભક્તસુખ માટે છે. ભક્તોના આનંદ માટે છે. એમ સમજીએ એવું વરદાન આપો.

સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે, “હે બહેનો ! તમારા સૌના ઉપર રાજી છીએ. અને તમે બંને વિભાગનાં બહેનોએ જે વરદાન માગ્યાં છે એ વરદાન બધાજ બહેનોને આપીએ છીએ. અમારી માયા તમને બંધન નહી કરે. અને આ નિર્બંધપણાનું વરદાન આપ્યું એ બધા બહેનોને મળ્યું. જે બેસી રહે એનું ભાગ્ય બેસી રહે, જે ચાલે એનું ભાગ્ય ચાલે. આ બહેનોએ માંગ્યું એટલે એમને મળ્યું. એટલે તો કહેવત છે કે - “માગ્યા વિના મા પણ ન આપે.”

મિત્રો ! જોયું ? કેવું અદ્ભુત વરદાન ગુજરાતના બહેનોએ માગ્યું ! હજુ વાત પુરી નથી થઈ. આગળ વાંચો બીજા વરદાનની વાત. શ્રીજી મહારાજ સારંગપુરમાં જયજયકાર કરે છે, એવામાં ગઢપુરથી અભયરાજા, દાદાખાયર આદિ ભક્તો તેડવા આવ્યા છે. એટલે મહારાજ જવા માટે તૈયાર થયા. ત્યારે સારંગપુરના જીવા ખાયર કહે છે, હે મહારાજ ! અમને વરદાન આપ્યા વગર જશો ? મહારાજ કહે, બોલો તમે પણ માગો. તમને જે વરદાન જોઈએ એ માંગી લો. ત્યારે જીવાખાયર કહે છે, મહારાજ ! મારે તો એવું વરદાન માંગવું છે, થોડો સંકોચ થાય છે. બોલો બોલો. તમારે જે વરદાન માંગવું હોય એ વરદાન માંગો. અને તર્તજ જીવાખાયર કહે છે, મહારાજ ! મારે તો એ વરદાન માંગવું છે કે અમારું આ સાળંગપુર ગામ અને સાળંગપુરના ગામની સીમ એટલે કે બધી જમીન એમાં કોઈ પણ માણસનું મૃત્યું થાય એ તમારા ધામમાં જાય એને જમ લેવા ન આવે.

શ્રી સ્વામિનારાયણ

સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે, જીવા ખાયર તથાસ્તુ. તમને એ વરદાન આપ્યું. અમારું સ્મરણ કરતાં, અમારા લીલાચરિત્રોને યાદ કરતાં, અમારું નામ સ્મરણ કરતાં કોઈ પણ જીવ ગામમાં કે ગામની ધરતીમાં જ્યાં પણ દેહત્યાગ કરશે એ જમદૂતના હાથમાં નહી જાય. મહારાજ આવું અદ્ભુત વરદાન આપીને ગઢપુર પધારે છે.

મિત્રો ! વરદાનની વાત ગમી ને ? હા, તો પછી તમે પણ વિચારી રાખજો કે ભગવાન વરદાન માંગવાનું કહે તો શું માંગવું ? જો કે સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો દ્રઢ આશરો હોય તો વરદાન માંગવાની જરૂર પણ નથી પડતી. કારણ કે સ્વામિનારાયણ ભગવાને આશ્રિતોના સુખાર્થે કાયમ માટે સુખનાં વરદાન આપેલાં જ છે. માટે આનંદમાં રહી ભગવાનનું ભજન કરો અને સદા સુખી રહો.

વિચાર્યા વગર ઉતાવળા ન થવું

- નારાયણ વી. જાની (ગાંધીનગર)

મહાત્મા તુલસીદાસજીની ઉક્તિ છે, “દયા ધર્મ કા મૂલ હે, પાપ મૂલ અભિમાન. તુલસી દયા ન છાંડીયે, જબ લગ ઘટ મેં પ્રાણ.” શાસ્ત્રોએ કહ્યું છે કે દયાવાન થવું તે પરમ ધર્મ છે. દયાભાવ ચોક્કસ જરૂરી છે. પણ પાત્ર-કુપાત્રતા જોયા વિના કરેલી દયા મુશ્કેલી ઉભી કરી શકે છે. આજે આપણે અહીં એક એવી જ વાત વાંચીશું.

પહેલાનાં જમાનાની આ વાત છે. એક નાનું ગામ હતું. ગામમાં ઘણી વસ્તી હતી. તેમાં એક બ્રાહ્મણ કુટુંબ પણ રહેતું હતું. આ બ્રાહ્મણની સ્થિતિ સામાન્ય હતી. યજમાન વૃત્તિ દ્વારા ઉપાર્જિત દ્રવ્ય અને ભિક્ષા દ્વારા જે કાંઈ મળે તેનાથી પોતાના કુટુંબનું ભરણપોષણ કરે. બાળકો મોટા

થતાં તેમના વિદ્યાભ્યાસ વગેરે માટે અર્થ ઉપાર્જન કરવું તે આ બ્રાહ્મણ માટે મોટો પ્રશ્ન થઈ પડ્યો હતો.

તેને વિચાર આવ્યો કે લાવ હું નજીકના શહેરમાં જાઉં અને ત્યાં કોઈક કામ ધંધો ચાલું કરું. તેમાંથી બે-પૈસાં કમાઈએ તો આગળનું જીવન સુખરૂપ પસાર થઈ શકે. તે વખતે અત્યારના જેવો વાહનયુગ તો હતો નહી કે બસ સ્ટેશને જઈ બસમાં બેઠા, ટીકીટ લીધી અને જે તે જગ્યાએ પહોંચી ગયા. ત્યારે તો ક્યાંય પણ જવું હોય તો પગપાળા જવું પડતું. બ્રાહ્મણ તો ચાલતો ચાલતો શહેર તરફ જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં એક વિશાળ જંગલ આવ્યું.

થોડો થોડો ગભરાતો ગભરાતો આ બ્રાહ્મણ જંગલમાં આગળ વધતો જાય છે. હવે તો તે ખૂબ જ થાકી ગયો હતો. તેથી એક વૃક્ષ નીચે તેણે આરામ કર્યો. આરામ કરી રહ્યા પછી આજુબાજુમાંથી ફળ અને પાણી દ્વારા પોતાની ભૂખ-તરસ છીપાવી ફરીથી ચાલવાનું ચાલું કરી દીધું. જેમ જેમ આ બ્રાહ્મણ જંગલમાં આગળ વધતો ચાલ્યો. તેમ તેમ તેના મનમાં ભય વધવા લાગ્યો. આવા સુમસામ જંગલમાં કોઈ જંગલી જાનવર આવશે તો ! મને ખાઈ જશે તો ! મનમાં ગભરામણ છતાં ધીમા પણ મક્કમ પગલે તે આગળ વધતો હતો ત્યાં તેના કાને સિંહની ગર્જના સંભળાઈ. ગર્જના સાંભળતા પહેલાં તો સિંહ નજીક હોવાના આભાસથી બ્રાહ્મણ ગભરાયો. પણ તેને લાગ્યું કે આ સિંહ કોઈ બંધનમાં આવી પડ્યો લાગે છે. તેથી તેની ગભરામણ ઓછી થઈ.

અવાજ જે દિશામાથી આવી રહ્યો હતો તે દિશામાં આગળ ચાલ્યો તો તેણે જોયું કે એક મોટા પાંજરામાં સિંહ પુરાયેલો હતો અને તેથી તે ગર્જના કરી રહ્યો હતો. બ્રાહ્મણ હવે નિશ્ચિતપણે આગળ વધ્યો. જ્યાં પેલા સિંહના પાંજરા

શ્રી સ્યામિનારાયણ

પાસે આવ્યો કે આ પુરાયેલો સિંહ દયામણું મોઢું કરી આ બ્રાહ્મણને વિનંતી કરવા લાગ્યો. હે ભૂદેવ ! મને આ પાંજરામાંથી બહાર કાઢો. હું તમારો અહેસાન જીવનભર નહીં ભૂલું. પહેલાં તો બ્રાહ્મણ તૈયાર ન થયો. પણ સિંહે બહુ આજીજી કરી. બહુ વિનમ્રતાભરી વિનંતી કરી તેથી દયાળુ સ્વભાવના બ્રાહ્મણને આ સિંહ ઉપર દયા આવી ગઈ. તેમણે પાંજરાનો દરવાજો ખોલ્યો.

પાંજરાનો દરવાજો ખોલતાં જ સિંહ તો બહાર આવ્યો. આ સિંહ ઘણા દિવસથી પાંજરામાં પૂરાયેલો હોવાને કારણે ખૂબ જ ભૂખ્યો હતો. અને એ તો જેણે તેને આ પાંજરામાંથી બહાર કાઢ્યો, જેણે એના ઉપર દયા કરી તેવા આ બ્રાહ્મણને જ ખાઈ જવા તૈયાર થઈ ગયો. આ જોઈ બ્રાહ્મણ કહેવા લાગ્યો “હે વનરાજ ! તમે મને વચન આપ્યું હતું કે તમે મને નહીં મારો, મારો અહેસાન નહીં ભૂલો. પણ હવે બહાર નીકળીને તમે કેમ ફરી ગયા ?”

નિર્ભય થયેલો સિંહ કહેવા લાગ્યો, વચન કેવું ને વાત કેવી ! અમે તો વનના રાજા કહેવાઈએ. એટલે અમે તો અમારા મનમાં આવે તેમ કરીએ. અમને કોણ કહેવા વાળું છે ! હું તો તને ખાવાનો જ છું. હવે, આ બ્રાહ્મણ તો પોતાની ભૂલ ઉપર પસ્તાવો કરી રડવા લાગ્યો. બ્રાહ્મણે થોડો વિચાર કરી એક યુક્તિ વિચારી કહ્યું, વનરાજ ! આપણે કોઈ ત્રીજી જ વ્યક્તિ પાસે આપણી વાત જણાવીએ અને આપણો ન્યાય કરાવીએ. તે જે નિર્ણય આપે તેનો સ્વીકાર કરીશું.

સિંહને બ્રાહ્મણની આ વાત યોગ્ય લાગી. તેણે ત્રીજી વ્યક્તિ પાસે ન્યાય કરાવવાનું નક્કી કર્યું. એટલામાં ત્યાંથી એક શિયાળ પસાર થયું. સિંહે અને બ્રાહ્મણે શિયાળ પાસે બનેલી સંપૂર્ણ ઘટના રજૂ કરી. પછી શિયાળને સાચો ન્યાય કરવા જણાવ્યું. શિયાળ બ્રાહ્મણની સામું જોતા બધી વાત સમજી ગયું કે આ સિંહે આ બ્રાહ્મણને ફસાવી દીધો છે. તેણે તરત જ યુક્તિ વિચારી લીધી.

શિયાળ કહે “વનરાજ ! જે બનાવ બન્યો તે હું મારી આંખ સામું જોવા માંગું છું. જો તેમ થાય તો જ હું સાચો ન્યાય કરી શકું.” સિંહ તો શિયાળની વાતમાં આવી ગયો અને તે પાંજરામાં ગયો. સિંહ જેવો પાંજરામાં ગયો કે શિયાળે તર્ત જ બ્રાહ્મણને ઈશારો કરી પાંજરાનું બારણું બંધ કરી દેવા જણાવ્યું. બ્રાહ્મણે પણ ઘડીનો વિલંબ કર્યા વિના બારણું બંધ કરી દીધું.

સિંહ પાછો પાંજરામાં પૂરાઈ ગયો અને બ્રાહ્મણે શિયાળને તેનો જીવ બચાવવા બદલ શાબાશી આપી. બંને જણા ખુશ થતા આગળ ચાલ્યા, ત્યારે શિયાળે કહ્યું, “બ્રાહ્મણ ! દયા કરવી તે સારી બાબત છે પણ જે તે અયોગ્ય વ્યક્તિ પર, દુષ્ટ ઉપર ક્યારે પણ દયા કરવી નહીં. જો વગર વિચારે દયા કરે તો મોટું કષ્ટ આવી પડે છે.

મિત્રો ! જોયું ને વગર વિચાર્યે દયા કરવામાં કેવી મુશ્કેલી આવી પડે છે ! એટલે જ દેવાનંદ સ્વામીએ કહ્યું છે કે -

“વિવેકી નરને એમ વિચારીને જોવું.”